

Gyógyszerészet

A MAGYAR GYÓGYSZERÉSZETI TÁRSASÁG LAPJA

Felelős szerkesztő: DR. LÁNG BÉLA

Szerkesztők: DR. BENKŐ GYÖRGY, DR. BRANTNER ANIÁL, DR. HARANGI GYÖRGY és DR. VINCZE ZOLTÁN

20. évfolyam

Technikai szerkesztő: LÁNG MIKLÓS, stílszerkesztő: NAGY IMRE

1976. május

5. SZÁM

Gyógyszerészet 20 161—163. 1976.

Issekutz Béla akadémikus köszöntése



Ez év január 30-án töltötte be 90. életévét *dr. Issekutz Béla* akadémikus, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Gyógyszertani Intézetének volt igazgatója, nyugalmazott egyetemi tanár. A születésnap alkalmából hazai és külföldi szakemberek, volt munkatársak és tanítványok százai keresték fel szavakkal és írásban az idős, de testileg és szellemileg jó egészségben levő professzort.

Január 30-án a Magyar Tudományos Akadémia épületében a Magyar Farmakológus Társaság közgyűlésén ünnepelték a 90 éves *Issekutz* professzort, aki a Társaság alapítója, első elnöke, jelenleg díszelnöke.

Az ünnepi ülésen a Magyar Farmakológus Társaság elnöke, *dr. Knoll József* akadémikus közvetlen szavakkal üdvözölte az ünnepeltet. Köszöntötte volt professzorát a Társaság, a volt munkatársai, tanítványai nevében. Felelevenítette *Isse-*

kutz professzorai több évtizedes munkásságát és érdemeit a gyógyszerkutatás terén.

Ismertette, hogy a jubileumra a Magyar Farmakológus Társaság *Issekutz*-emlékérmét alapított, amely Kis Kovács Gyula Munkácsy-díjas szobrászművész alkotása és az érem első példányát a jelenlevő számos barát és tanítvány ünnepése közepette az ünnepeltnek átnyújtotta. Ezután bejelentette, hogy *dr. Zalai Károly*, a Magyar Farmakológus Társaság tagja, a Magyar Gyógyszerészeti Társaság elnöke kívánja üdvözölni *Issekutz* professzort.

Társaságunk elnöke az alábbi szavakkal köszöntötte az ünnepeltet:

„Mélyen Tisztelt Professor Úr!
Tisztelt Elnök Úr!

Engedtessek meg nekem, hogy a Magyar Farmakológiai Társaság felemelő ünnepségén néhány

percre igénybe vegyem figyelmüket és a MOTESZ testvéregyesülete, a Magyar Gyógyszerészeti Társaság nevében igaz nagyrabecsüléssel és szeretettel üdvözöljem Professzor Urat 90. születésnapján. Professzor Úr eredményekben oly gazdag pályafutása alatt állandóan kapcsolatban állt a gyógyszerészettel is.

Még csak egyetemi gyakornok volt a kolozsvári egyetemen, amikor 1906-ban a Lőte József professzor vezette intézetben Jakabházy Zsigmond adjunktus megbízta — az ő betegsége miatt — a kolozsvári gyógyszerészgyakornoki tanfolyamon a gyógyszerismereti tárgy előadásával. Ezen oktatói munkáját 1913-tól folyamatosan látta el.

Professzor Úr diplomáján alig száradhatott meg a rektor magnificus aláírása, amikor máris elsősorban a gyógyszerészhallgatók igényeinek kielégítésére Jakabházy professzorral együtt tankönyvet írt, amely 2 kötetes munka 1913-ban «A gyógyszerismeret tankönyve» címmel jelent meg Kolozsvárott, és évtizedeken át alapjául szolgált a gyógyszerészhallgatók oktatásának.

1921-től 1937-ig Szegeden mint a Gyógyszer-tani Intézet professzora, az orvostanhallgatók oktatása mellett előadta a gyógyszerismeret című tárgyat a gyógyszerészhallgatóknak is.

1937 ősztől 1939 ősziig a budapesti egyetemen a jelenleg a Gyógyszerésztudományi Karhoz tartozó Gyógyszerismereti Intézetnek a vezetője és a gyógyszerészhallgatók professzora volt.

Az összefoglalt adatok azt mutatják, hogy Professzor Úr, amikor 1939 őszi a Gyógyszer-tani Intézet élére került, az orvosképzés mellett 33 éves oktatói múltja és gazdag tapasztalatai tekintett vissza a gyógyszerészhallgatók oktatása terén is. Minden bizonnal tapasztalatai elérték meg azt a szemléletet, mely szerint a gyógyszerhatástan mélyebb ismerete szükséges a gyógyszerészek számára, és nélkülözhetetlen alap az orvos-gyógyszerész együttes egészségügyi munkájában. E szemlélet széles körű gyakorlati érvényesítése 1940-ben indult meg, amikor a gyógyszerészképzés reformja eredményeként a vezetése alatt álló intézetben, irányításával, dr. Fritz Gusztáv a gyógyszerészhallgatóknak kötelező szigorlati tárgyként adta elő a gyógyszerhatástant. A ma már több mint 60 éves meglátás és szemlélet előremutató jellegét igazolja, hogy a «gyógyszerhatástan és toxikológia» napjainkban már szakgyógyszerészi ágazat, s e szakágazatban dolgozó gyógyszerészek száma jelentős és egyre jobban növekszik.

Professzor Úr munkájának eredménye az is, hogy a gyógyszerészek a Farmakológiai Társaság munkájában is részt vesznek, s a gyógyszerkutatásban is Professzor Úr szemléletét, tanítását viszik tovább.

Engedje meg Professzor Úr, hogy a Magyar Gyógyszerészeti Társaság, sőt az egész magyar gyógyszerész-társadalom nevében megköszönjem személye részéről a gyógyszerészek megbecsülését, tanító munkáját és a mindennapos gyógyszerészi gyakorlatban nélkülözhetetlenné vált Issekutz-könyveket; elsősorban a «Gyógyszer-tan és gyógyítás» majd a «Gyógyszer-érendelés» címmel megírt

könyvekre gondolok. Az új gyógyszerek mellett ezek a munkái a legkézzelfoghatóbb bizonyítékai önzetlen, gazdag, nemes, hét évtizedes szakmai pályájának.

Azt mondják: egy évszázad csak másodperc a világmindenség történetében, de 90 év nagy idő az egyén életében, sőt az emberiség tudományos-kulturális fejlődésében is 90 év alatt nemzedékek tűnnek el a feledésbe és újak törnek fel a küzdőtérre; világmegváltó eszmék, tudományos szemléletek elavulnak, és az emberiség szebb jövőjének reményében újakra cserélődnek fel; világnézetek, trónok, birodalmak dőlnek össze, s új hatalmak születnek. Mennyi belső értéknek, emberiségnek, tudásnak és bölcsességnek kell felhalmozva lennie abban az egyéni munkában, amely a kérlelhetetlenül rohanó élet ezen forgatagában is oly sokat alkotott az emberiség számára és ki tudta váltani azt az őszinte elismerést, amely Professzor Urat itt ma övezi.

A megbecsülés, a tisztelet, a hála és szeretet virágait kötöttük csokorba, és kérem Professzor Urat, hogy életének e szép jubileumán fogadja el e csokrot a Magyar Gyógyszerészeti Társaságtól olyan szeretettel, mint amilyen szeretettel azt át-nyújtjuk.

Az ünnepi köszöntő elhangzása után Társaságunk nevében egy hölgy nagy szegfűkosarat nyújtott át Issekutz professzornak.

Ezután az ünnepelt emelkedett szólásra és az alábbi közvetlen szavakkal üdvözölte a jelenlévőket:

„Kedves Barátaim! Kedves Tanítványaim!
Nem készültem beszédre, ezért ne vegyék zokon, ha néha pongyolán fogalmazok.

Végtelen hálával tartozom a Magyar Farmakológiai Társaságnak és a Magyar Gyógyszerészeti Társaságnak e nagy kitüntetésért és szeretetért, amivel engem ünnepelnek. Ha van is valamelyes érdemem a gyógyszerkutatásban és a gyógyszerészek oktatásában, ilyen megtiszteltetésre nem számítottam. Én vagyok az utolsó olyan farmakológus professzor, aki foglalkozott a gyógyszerészhallgatók oktatásával is. Annak idején úgy adtam elő apósom helyett, hogy 3—3 drogot éjszaka megtanultam és másnap előadtam a hallgatóknak. Megmondhatom, egész életemben tanulnom kellett.

Az én életem kezdetén és során volt a gyógyszerkutatás aranykora. Amikor 1910-ben a Salvarsant felfedezte Ehrlich, a kutatás új útját nyitotta meg. Minden 2—3—5 évben egy-egy újabb gyógyszer-csoporttal lettünk gazdagabbak. Ezért amikor a tankönyveimet írtam, mindig egy-egy újabb fejezettel kellett kibővítenem. Vitaminok, hormonok, szulfonamidok, antituberkulotikumok, antibiotikumok stb. — s közben gyógyszerkincsünk teljesen kicserélődött.

1908-ban jelent meg Meyer és Gottlieb tankönyve. Én még ebből tanultam, és nagyon sokat tanultam. Ebben a könyvben hangsúlyozták, hogy az állatkísérletekből lehet a gyógyszer emberre való hatása pontosan következtetni. Ma már tudjuk, hogy az állatkísérlet nagyon fontos és ha a tapasztalatok ellentmondóak, akkor az állatkísérletek

voltak hibások vagy a klinikai megfigyelések. Az utóbbi évtizedekben kiderült, hogy több olyan gyógyszerhatás van, ami csak a betegekben való észleléssel állapítható meg. Ezért egyre nagyobb jelentőségű a klinikai-farmakológiának, vagy nevezük experimentális terápiának a további fejlesztése. Mert ettől várhatjuk a gyógyszerkutatás nagy problémáinak a megoldását.

Két kitüntetést tűztem ki ruhámra, mint láthatókat. 24 évvel ezelőtt kaptam meg a Kossuth-díjat, *Nádor Károlyval* együtt dolgoztuk ki a kvaterner-ammoniumvegyületek csoportját. Most pedig megkaptam Népköztársaságunktól a Zászlórend II. fokozatát, a gyógyszerkutatásban elért eredményeimért. Eddig ilyen magas kitüntetést még senkinek nem adtak ezen a területen dolgozók közül. Úgy gondolom, hogy ez nagyon kis részben az én érdemem. Tettem valamit a gyógyszerkutatás fejlesztéséért, de ez a kitüntetés az egész

Farmakológiai Társaság érdeme, a társaság munkájának köszönhető. Így további jó egészséget és nagy szorgalmat kívánok mindannyiótoknak. Végeztek jó munkát és legyetek erre a kitüntetésre továbbra is méltók."

Ezzel véget ért a közgyűlés ünnepi része; *Knoll* elnök néhány perces szünetet rendelt el. Öröm és jó érzés forrása, hogy *Issekutz Béla* akadémikus 90 éves születésnapján a farmakológusok a gyógyszerészekkel együtt ünnepelték volt professzorukat, a gyógyszerintárházban is oly gyakran és szívesen használt *Issekutz-könyvek* szerzőjét, a nemzetközi hírű köztisztviselőben álló gyógyszerkutatót

Szerkesztőség

Поздравление Бела Ишкекути

Greeting of Professor Béla Issekutz

Begrüßung Bела Исчекутца

GYÓGYSZERÚJDONSÁGOK

Koch, H. Öst. Ap.-Ztg. 29 (27—28), 539 (1975)

ICI 79 939, ICI 80 996 és ICI 81 008, három új proszttaglandin-származék, melyek luteolitikus hatásukban lényegesen felülmúlják a természetes proszttaglandint, és nincs nemkívánatos mellékhatásuként jelentkező izomingerelő hatásuk.

A szülés időpontjának meghatározása tekintetében az első két készítmény hatásossága 200-szorosa, a harmadiké 100-szorosa a természetes proszttaglandinénak (PGF_{2a}). Az állatkísérletekben sc. injekcióként alkalmazott dózis rendkívül kicsi: 1,25 µg per kg. Perorális adagolás esetén a hatás 20-szor gyengébb (a PGF_{2a}-nál 40-szer). A simaizomzatra kifejtett hatás az ICI 79 939 esetében tízszerese a PGF_{2a}-énak. Ugyanez áll az ICI 80 996-ra, míg az ICI 81 008 aktivitása csak ötvened része a PGF_{2a}-énak. A nemkívánatos mellékhatások (hasmenés, bélkólika, nyálaladás, légszomj, ataxia) enyhébben jelentkeznek.

Sikeres állatgyógyászati eredményekről (szarvasmarha, ló, sertés) már vannak jelentések. Humán viszonylatban terhességmegszakítás esetén jöhet valószínűleg számításba.

Camazepan, 3-(N,N-dimetil-karbamoil-oxi-87-klór-5-fenil-1-metil-1,3-dihidro-2H-1,4-benzodiazepin-2-on), egy, a benzodiazepin-sorozatba tartozó anxiolitikus pszichofarmakon, orális vagy parenterális alkalmazásra. Ezen hatáscsoport legtöbb képviselőjének nem kívánt mellékhatása (szívdepressziós aktivitás) a Camazepannál hiányzik. Ezzel szemben könnyű inotrop és jó triankvillizáló hatással bír.

Állatkísérletek azt mutatták, hogy az SB 5833 hatásprofilja hasonló a Medazepanéhoz, de az új készítménynél kedvezőbb a hatékony terápiás és a toxikus adag közötti arány. Ugyanez áll az izomernyesztő és a szedatív hatás viszonyára.

ED-008 a vizsgálati száma az 5-(4'-klórbutil)-pikolinsavnak. Ez az új, vérnyomást csökkentő készítmény beható gyógyszerhatástani kísérletek tárgya. Vegytanilag rokon a fuzarinsavval, de annál feltűnő mértékben hatásosabb. Hatásmechanizmusa a dopaminahidroxiláz-enzim aktivitásának fékzésében áll. Az ED-008 hatása magas vérnyomású patkányokban kifejezettebb, mint normális vérnyomásúakban. Ismételt alkalmazás után sem mutatkozott kumuláció a kísérleti állatok (kutyák) kezelésénél.

Diitalone, Ftalazino 2,3-b-ftalazin-5,12(7H, 14H)-dion, egy új gyulladáscsökkentő, hormonszerű tulajdonságoktól mentes készítmény. Állatkísérletek különböző gyulladáscsökkentő modelleken — carraghenin- és nystatin-ödéma, cotton — pellett-granulóma, adjuváns arthritis — hatásosságát igazolták. Antiflogisztikus effektusa erő-

teljesebb, mint az Aspiriné, kb. azonos a Fenilbutazonéval, de gyengébb, mint az Indometaciné. Viszont gyakorlatilag nélkülözi a gasztroulcerogén mellékhatást. Nem befolyásolja a víz- és elektrolit-kiválasztást, nem idéz elő hormonszerű vagy antihormonális hatást. Akut toxicitása rendkívül csekély.

FL-70 egy további, kísérletezés alatt álló preparátum, amely figyelemre méltó gyulladásgátló hatásával tűnik ki. Kémiailag egy újfajta kinoidszármazék, melyet 4-hidroxil-3,5-dimetoxi-benzocsavból állítanak elő. Kísérleti állatok gyulladáscsökkentő modellein (formalinperitonitis, dextraödéma, terpentin okozta gyulladás, valamint véredény-permeabilitás és gyulladáscsökkentő vakcinafertőzés) ez a készítmény is pozitív hatása által tűnt ki. Számos megvizsgált enzim közül csak a foszfátáz aktivitását fékezte. Feltehetően összefüggés van az enzimgátlás és a gyulladás elleni hatásmechanizmus között.

2-amino-4,6-diklór-pitamidin összetételű az új, vírusellenes anyag, amely jelenleg még beható kísérletek tárgya. A poliovírusokat in vitro és in vivo inaktiválni képes. Herpes cornealis ellen jó terápiás eredménnyel alkalmazható.

Carfocillin, 6-(α-fenoxikarbonil-fenilacetamido)-penicillinsav (mint nátriumsó) Angliából származó, felszínvetikus penicillinkészítmény, amely most van klinikai kipróbálás alatt. Vegyi struktúrájában és hatásterületében közeli rokona a Carbenicillinnek.

Medicamycin (védj neve: Medemycin), egy Streptolbyses-törzs által termelt új makrolid antibiotikum, amelyet Japánban állítottak elő, ahol már forgalomban is van. Erős baktériumölő hatása van Gram-pozitív csírák, valamint mikoplazmák okozta fertőzésekben. Részben Gram-negatív kokkusok ellen is hatékony (*Neisseria gonorrhoeae*, *Neisseria meningitidis*). Fő alkalmazási területe a Staphylococcus és Streptococcus okozta fertőzések, valamint a gonorrhoea. Alkalmazása szájon át történik. A felnőttek napi adagja 800—1200 mg, 3—4 egyenlő részre elosztva. Gyermekek testsúly-kg-onként 30 mg-ot kapnak, ugyanez napi 3—4 részletben. Mellékhatásait gyomor- és bélrendszeri zavarok, valamint bőrbántalom jelentkezhettek.

Flambamycin, a *Streptomyces hygroscopicus* által termelt új glikozid-antibiotikum. Az aglikont mint diklorozovéninsavat azonosították, melynek cukorösszetevője 2-dezoxi-D-rihamnóz, 2,6-dimetil-D-mannóz és 4-metil-D-fruktóz. Rendkívül csekély a toxicitása: egészen az LD₅₀ sc. 2500 mg/kg. Orálisan adva a Flambamycin gyakorlatilag nem toxikus. Jó bakteriosztatikus hatása van különböző Gram-pozitív és Gram-negatív tesztszervezetekre. A gyógyászatban főként streptococcusok és meningococcusok ellen alkalmazható sikeresen. Hátránya, hogy perorálisan nem adható (202).

R B